

MAKLEIT LÁSZLÓ
(szöveg és kép)

A Schönborn-kastély Beregváron

2x2 keréken

fizetőszközt, hrivnyát vásárolni. Rövidesen elhaladtunk a határsávban emelkedő dombocskára, a Kaszonyi-hegy mellett – ami az Alföld legmagasabb pontját jelenti –, majd kicsiny falvak érintésével indultunk Munkács felé.

AZ ELŐZETES HÍREK VALÓSÁGTARTAMA EDDIG 1:1

Útlevele valóban szükség volt, azonban úgy tűnik, hogy a rossz emlékü „tamozsnaja deklaracia” nevű vámpapír a múlté. Tőlünk legalábbis visszafelé sem kérték. Lássuk, mi a helyzet a harmadik hírral, az utakkal. A hír ebben a tekintetben sem bizonyult teljesen pontosnak. A mellékutak burkolatára semmiképp nem mondhatjuk, hogy rossz, mert egyenesen katasztrofális. A településeken ezt felváltja a kerékpárosok kedvence, a macskakő.

A helyzet a főutakon csak első látásra tűnik jobbnak. Az autópark az elmúlt évtizedekben az utakkal együtt öregedett, ezért

Szálláshelyünk nem volt ennyire hivalkodó, viszont minden igényt kielégített, az internetes minősítés alapján a tisztaságra 10 pontot, tehát a maximumot kapta. Elárulhatjuk, megérdemelten. Ennyiért ráadásul itthon még kempingben sem lehet éjszakázni.

INNEN INDULTUNK MÁSNAP A VERECKEI-HÁGÓ FELKERESÉSÉRE

Célpontunk Szolyva felől két – egymással lényegében párhuzamosan futó – úton közelíthető meg. Az egyik jó minőségű, viszont ezen zajlik az autóforgalom döntő része. A másik tiszta kátyú, de az első két település elhagyása után szinte autótmentes. Érdeemes az eldugott, de tündökímélő utakat választani.

Dús lombú erdő árnyékában, gyors vizű patakok mellett vezetett az utunk. Megmásztuk az Aklosi-hágót, majd eljött a jutalom, leszághadtunk Vezérszállásra. Verecke közelében azt gondolhatnánk, hogy a falu a honfoglaló törzsfők szálláshelyéül szolgált, az elnevezés azonban későbbi keletű. A névadó vezér nem más, mint II. Rákóczi Ferenc, aki visszavonuló csapataival 1703-ban éjszakázott a településen.

Innen utunk a Latorca mellett vezetett Alsóverecskére, majd egy jelöletlen, navigáció nélkül nehezen fellelhető úton kanyarodtunk rá a 841 méter magasságban fekvő hágóhoz vezetőszerpentinre. Az út meredekebbé vált, a lyukak száma megnőtt, ráadásul az árnyék is elfogyott, visszavettünk a tempóból.

Alacsonyabb fokozatban kényelmesen fel lehetett tekerni az első szoborcsoporthoz, amely az ukrán szics gárdistáknak állít emléket. Szerencsére többnyelvű ismertetőtáblán olvashatjuk, hogy – ellentétben a korábban hangoztatott történelmi tévedéssel – nem a magyar katonák felelősek a partizánok kivégzéséért.

AZ EMLÉKMŰ TÖBBFÉLEKÉPPEN ÉRTELMEZHETŐ

Innen ötszáz méterre emelkedik a honfoglalás jól ismert emlékműve, Matl Péter munkácsi magyar szobrászművész alkotása. Az elfogadott szimbólika szerint a hét tömbből álló kompozíció a honfoglaló törzseket, a központjában elhelyezett márványkő pedig a vérszerződést jelképezi. A művész ugyanakkor elárulta, hogy a felső tömb a turulmadár testét, az alsó három-három

„Jaj, oda útlevele kell. Meg papírokat kell kitölteni a határon. És nagyon rossz az utak.” Ilyen vélemények hangzottak el kerékpáros körökben, amikor a túra ötletét felvettem. Nem csoda, hogy végül csak ketten vágtunk neki az útnak. Korábban három alkalommal is bicikliztem a Kárpátalján, de jóval a háborús konfliktus előtt, kíváncsi voltam tehát, mi változott azóta.

Vásárosnaményből indulva a barabási átkelőhely felé vettük az irányt. A határ előtt hosszú autósor kígyózott, a kerékpárosok és gyalogosok számára azonban külön sávot alakítottak ki. Az útlevelek ellenőrzésére a határ mindkét oldalán sor került, a várakozás mégsem volt több néhány percnél.

Az adminisztráció ennyiből állt, így rövidesen Mezőkaszony településen találtuk magunkat. A határ ukrán oldalán pénzváltó nem működött, végül egy közeli boltban sikerült hely

a járműveket vastag „kondenzcsík” követi. A kocsikat vékonyabb, a buszokat vastagabb. A forgalmasabb helyeken a környezetszennyező járművek mellett az útpadkára hajtó teherautók által felkavart por, másutt az avarégetés rontja tovább a levegőt. Szabadtüdő bűvárok előnyben! Egy-egy ilyen kritikus szakaszon néha percekre vissza kell tartani a lélegzetünket.

Útközben csak néhány rövid megállásra szakítottunk időt – a történelmi látnivalók felkeresését a visszaútra időzítettem –, így kora délután megérkeztünk Szolyva mellett foglalt szállásunkra. Az infrastruktúra bemutatása kapcsán igazságtalan lenne egyedül az utak minőségéről szólni. A portákat még a kisebb településeken is ápoltnak, rendezettnak találtuk, két alapanyagból pedig valóságos csodát tudnak varázsolni. Az egyik a rönkfa, a másik pedig a kovácsoltvas.

Munkács – szecessziós városháza

Asztély – Szent István szobra

tömb a szárnyait is jelképezheti, a szobor központja pedig maga Emese. Álmos anyja fölé a turul kiterjeszti védőszárnyait, ez jelenti a magyar nemzet születését.

A többször meggyalázott és mindig újjáéledt emlékművet látogatásunk alkalmával is elborították a nemzetiszínű szalagok, a távolból pedig kamera kémleli a látogatókat és a hívatlan vendégeket.

A visszaút váratlan meglepetéssel szolgált. No, nem arra gondolok, hogy a közbeeső hágóra újra fel kellett tekerni, hanem egy békésen sétáló fekete gólyára, amit Aklos falucska elhagyása után vettünk észre. Nem zavartatta magát, pedig a gyér forgalmú úton hirtelen két gépkocsi is feltűnt. Integtettem, hogy lassítsanak, végül ők is örömmel fotózták a türelmes állatot.

Munkács – részlet a várból

MALENKIJ ROBOT

Mielőtt visszatértünk szállásunkra, meglátogattuk a Szolyvai emlékparkot. A második világháború végén itt alakították ki azt a táborát, ami a „malenkij robotra” összegyűjtött kárpátjai magyarok és németek első állomását jelentette. Sokaknak egyben az utolsó is, mert a fogva tartás embertelen körülményei miatt a Gulagra már el sem jutottak. A munkatáborokból végül az elhurcoltak harmada térhetett vissza szülőföldjére. Ma a márványtáblákon több mint 12.000 név örökíti meg az áldozatok emlékét és utal a sztálini népirtás borzalmaira.

Első túranapunkon a szállásig 93 kilométert kerekedtünk szerény szintemelkedés mellett, a hágóra tett túra távja pedig 101 kilométert tett ki. A szintkülönbséget nem mértük, de az adatbázisban szereplő 1300 méter – legalábbis az elfogyasztott sör mennyiségéből ítélve – reálisnak tartható. Nem kívánok reklámot csinálni az ukrán nedűnek és a véleményem is mindössze hétféle helyi termék alapján alakult ki, de a túra során csak jó vagy nagyon jó ízű sörökkel találkoztunk.

A HÁGÓTÚRÁT A HARMADIK NAPON LAZÍTÁS KÖVETTE

Nem kellett sokáig tekerni az első látnivaló, Beregvár (Karpati) kastélyaig. A környék egykor a Rákócziak birtoka volt, 1711-ben, a szabadságharc bukása után azonban a császár a területet elkobozta, és később az uralkodóhoz híj Schönborn Lothár Ferenc grófnak adományozta. Beregvár kastélya a térség legmagasabb pontján épült 1895-ben, neoreneszánsz stílusban. Az épületben ma szanatórium működik,

de a Schönborn-kastély 50 hektáros parkja a nagyközönség számára is nyitva áll, és népszerű pihenőhelynek számít.

Rövid kerekedés után Szentmiklós (korábbi nevén Beregszentmiklós) várkastélya készített újabb megállásra. A Telegdy-Rákóczi-kastélyként ismert erődítmény pontos keletkezése bizonytalan. Perényi Imre a 15. század elején Zsigmond királytól kapott engedélyt az építkezésre, kérdéses azonban, mennyi készült el a ma látható kétszintes kastélyból, és ebből mennyi állt, amikor 1585-ben Telegdy Mihály megkezdte a teljes átalakítást. Később több neves személy is megfordult a falai között, így II. Rákóczi Ferenc is, aki 1711. február 18-án itt töltötte a száműzetésbe vonulása előtti utolsó éjszakát.

Az épület felújított földszintjén kis történelmi kiállítást rendeztek be, a romos emeleti termekben pedig látogatásunk alkalmával Marina Csopej festményeit lehetett megtekinteni. A romos környezet napjainkban egyre divatosabbá válik, itt azonban nem mesterségesen kialakított díszletet, hanem a valóságot láthattuk. A kiállítások megtekintése díjmentes, a becsületkassa azonban az adományok számára nyitva áll.

MUNKÁCS TÖRTÉNELMI BELVÁROSA ÉS VÁRA EGYMÁSTÓL TÁVOL TALÁLHATÓ

De mindkét helyszínen érdemes hosszabb megállót tervezni. A belváros központjában emelkedik az 1901-ben befejezett, szecessziós stílusú városháza. Az épület előtt bronzból készült libaszobor áll, fején kis kalap, előtte állványon harmonikás kamera. A madár a város védőszentje, Szent Márton jelképe. Az önkormányzat 11 ilyen szobrocskát felállítását tervezi, a melléjük helyezett rövid szöveges leírások pedig a város történetét, legendáit fogják ismertetni. A fényképész lúd után, 2018. júliusában elkészült a következő kompozíció, a sörfőző lúd is.

A városban nem a libák szobrai mosolyogtatják meg egyedül a látogatókat. A sétálóutca népszerű látványossága a „Boldog kéményseprő és a macskája” című szobor – vagy Bertalan bácsi, ahogy a helyiek hívják. Az alkotással a modell, Tóth Bertalan, a kéményseprő is elégedett

A Vereckei-hágó emlékműve

volt, bár elmondta, hogy ő sohasem hordja ilyen fent az orrát. A városban találkozhatunk még Munkácsy Mihály és Rákóczi Ferenc szobraival.

A MAGYAR EMLÉKEK IGAZI HELYSZÍNE AZONBAN A VÁR

A munkácsi vár helyén már a honfoglalást megelőzően erődítmény állt, melynek stratégiai jelentőségét Szent István is felismerte. Árpád-házi királyaink a várat folyamatosan alakították, erősítették, a tatárjárás okozta károkat helyreállították. Írhatnánk, hogy Munkács vára ezeréves múltunk néma tanúja, de helytállóbb, ha azt mondjuk, hogy történelmünk aktív szereplője. A sok dicsőség mellett van valaki, akinek neve Munkács-tól elválaszthatatlan. Ő nem más, mint Zrínyi Ilona. Katonáival olyan sikeresen védekezett az osztrák csapatok támadásaival szemben, hogy a vár csak kényszerű tárgyalás eredményeként kerülhetett a Habsburg-udvarhoz. Fia, a kis Rákóczi Ferenc ekkor még tizenkét éves volt, de később, a szabadságharc során sikerült a várat visszaszerezni neki.

Zrínyi Ilona és a gyermek Rákóczi impozáns szobra – mely szintén Matl Péter alkotása – a Lorántffy-bátyán áll. A hős asszonyt és a szabadságharcot több termet betöltő kiállítás mutatja be. Az osztrák uralom alatt a vár börtönként is szolgált, itt raboskodott többek között Kazinczy Ferenc. Rekonstruált cellája szintén megtekinthető. 1805/1806 telén, a napóleoni háborúk idején a magyar korona is Munkácsra talált menedéket – erről emléktábla tanúskodik. Felfedeztük még Mátyás király domborművét, Petőfi Sándor látogatásáról megemlékező szobrot és emléktáblát, a legimpozánsabb alkotás azonban már távolból nézve is meghatározza a vár látképét.

AZ ELSŐ TURULMADÁR FELÁLLÍTÁSÁRA 1896-BAN KERÜLT SOR

A csehszlovák uralom idején, 1924-ben lebontatták, a szárnyaszegett madár két évtizeden át hevert a vár udvarán. Majd a szovjetek megérkezésekor újra fontos szerepet kapott – anyagából vörös csillagokat öntöttek. 2008-ig kellett várni, hogy a turul – egy helikopter segítségével – visszaszálljon Munkácsra. A ma látható bronzmardarát Belény Mihály ungvári szobrász készítette, a munkálatokat pedig Munkácsy Mihály festményeinek híres gyűjtője, Pákh Imre finanszírozta.

Utolsó napunkon itthoni kerekedés is várt ránk, ezért csak rövid beregszászi városnézést iktattunk a programba. Magyar emlékekben eddig sem szűkölködtünk, itt azonban a magyar szó is mind gyakoribbá vált. Végül Asztély, az utolsó kárpátjai település Szent István-szobra mellett is elhaladva Beregsurányra léptük át a határt. Amikor az út porát a Tiszában lemostuk, visszagondolhattunk az elmúlt napok eseményeire. Egy defekt és egy küllőtörés ellenére nem bántuk meg, hogy nekivágtunk. Amikor elindultunk, a gidres-gödörös utak mellett több táblán is olvashattuk: „Jó utat kívánunk!” Mit lehet ehhez hozzátenni? Mi is!